

Aktywność społeczna i obywatelska elbląskiej młodzieży

Raport z badania ankietowego przeprowadzonego w ramach
projektu „Młodzi dla Elbląga”

Elbląg, grudzień 2024

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Elbląska młodzież w liczbach	5
2. Aktywność społeczna młodzieży w Polsce w świetle badań	6
3. Metodologia, przebieg i grupa docelowa badania	8
4. Wyniki badania ankietowego	9
4.1. Aktywność społeczna młodzieży poza szkołą	11
4.2. Aktywność społeczna młodzieży w szkole	15
4.3. Aktywność obywatelska młodzieży	17
4.4. Pomysły na Elbląg	23
Wnioski i rekomendacje	25

Wprowadzenie

Aktywność społeczna stanowi jeden z wymiarów, a nawet fundamentów społeczeństwa obywatelskiego. W literaturze istnieją różne jej definicje, akcentujące postawy, wartości, cechy osobowościowe czy umiejętność, którą można ukształtować. W ich świetle aktywność społeczna może być zespołem określonych zachowań danej osoby, elementem procesu uspołeczniania, cechą osobowości, wyrazem wysokiego stopnia rozwoju grupy, a także elementem aktywności społeczno-politycznej. Dotyczy różnych grup wiekowych i społecznych – potencjalnie w takim samym stopniu może być domeną młodzieży, osób dorosłych i seniorów, kobiet i mężczyzn, osób pracujących i nieaktywnych zawodowo, osób z niepełnosprawnościami i pełnosprawnych. Wymienić można byłoby jeszcze wiele grup, co tylko silniej uzasadniałoby tezę, że aktywność społeczna nie jest wyłącznie wypadkową naszej aktualnej sytuacji życiowej i społecznej, ale tkwi w środku człowieka, odzwierciedlając jego wychowanie, środowisko, w którym dorastał i w którym funkcjonuje, postawy, empatię, a także indywidualne cele i motywacje.

Każdy z nas rozumie aktywność społeczną trochę inaczej, na co wskazują również przeprowadzone wśród młodzieży badania. I pomimo, iż nie sposób rozumienia jest najważniejszy, a działanie, to na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto jedną definicję, w świetle której aktywność społeczną można określić jako *uwarunkowaną społecznie, przejawiającą się w różnych formach każdą podjętą z własnej inicjatywy, realizowaną na podstawie uprzednio zdobytej wiedzy społecznej, świadomą, celową, dobrowolną, nieobowiązkową i nieodpłatną działalność indywidualną lub zespołową na rzecz innych osób, grup czy środowisk społecznych*¹. Ta definicja wydaje się kompleksowo ujmować zagadnienie, wskazując na zróżnicowanie form aktywności, a także na ich nieobowiązkowość, nieodpłatność, dobrowolność oraz celowość. Ten sposób rozumienia przejawia też młodzież, co uwidoczni się w wynikach badań.

Zróżnicowane pojmowanie aktywności społecznej to również zróżnicowanie jej wymiarów i podejmowanych działań. Dla części są to formy zorganizowane, wyrażające się w szczególności w aktywności w ramach organizacji pozarządowych czy ruchów społecznych. Ponadto znaczenie mają takie przejawy jak wolontariat, funkcjonujący zarówno przy organizacjach jak i instytucjach publicznych, a także aktywność indywidualna wykazywana przez osobę zainteresowaną i zaangażowaną w sprawy publiczne. Istotnym aspektem jest funkcjonowanie Młodzieżowej Rady Miasta w Elblągu, która łączy aktywność społeczną z partycypacją obywatelską, a w szerszej perspektywie również z działalnością polityczną.

W tym miejscu warto też przywołać definicję aktywności obywatelskiej, która nie jest jednoznaczna z aktywnością społeczną. Jest ona różnie rozumiana, z jednej strony wąsko – poprzez sprowadzenie jej do działalności politycznej, obejmującej aktywność w partiach politycznych, uczestnictwo w wyborach, oraz pełnienie funkcji w strukturach organizacji politycznych, z drugiej strony szeroko – jako przywołana już aktywność społeczna².

Według definicji zaproponowanej przez Piotra Glińskiego i Hannę Palską, obywatelskie zaangażowanie przejawia się przede wszystkim sygnalizowaniem problemów społecznych odpowiednim instytucjom samorządowym i organizacjom pozarządowym, uczestnictwem w procesach przygotowywania i

¹ M. Prokosz, Aktywność społeczna młodzieży szkół średnich w środowisku wielkomiejskim, Wrocław 2000, s. 95

² A. Bejma, Formy aktywności obywatelskiej Polaków, w: ATHENEUM, vol. 39/2013, s. 35.

podejmowania decyzji na różnych szczeblach administracji publicznej oraz przygotowywaniem alternatywnych projektów decyzji. Ważny jest tu aspekt oddolnej działalności obywateli, którzy zauważają problemy swoich społeczności oraz widzą i czują potrzebę podjęcia odpowiedniego działania³.

Niniejszy raport stanowi efekt badań społecznych przeprowadzonych w projekcie „Młodzi dla Elbląga”, realizowanym przez Stowarzyszenie ESWIP i sfinansowanym ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Młodzieżowy na lata 2022-2033. Podjęto w nim temat aktywności społecznej młodzieży w szerokim rozumieniu, ujmując zagadnienia związane z aktywnością młodych ludzi w ich środowisku szkolnym, z aktywnością wykazywaną poza szkołą i w wolnym czasie, a także z aktywnością obywatelską, w tym związaną z funkcjonowaniem Młodzieżowej Rady Miasta w Elblągu. Wszystkie te kwestie zostały ukazane zarówno pod kątem deklarowanej aktywności młodzieży w tych obszarach, jak i przez pryzmat sposobów postrzegania i rozumienia aktywności. Dzięki temu otrzymujemy obraz aktywności społecznej widziany oczami młodych ludzi, który możemy lepiej zrozumieć, a dzięki temu efektywniej podejmować inicjatywy ukierunkowane na współpracę z młodzieżą.

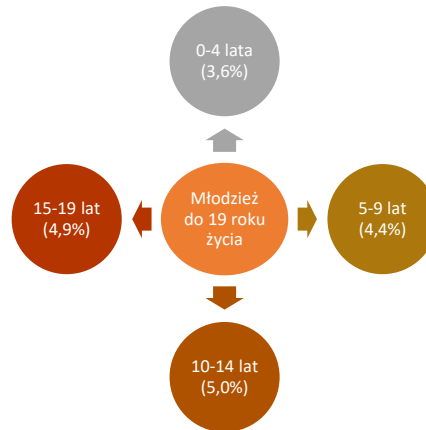
Opracowanie składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym przedstawiono statystyczny obraz elbląskiej młodzieży, co miało na celu przybliżenie i scharakteryzowanie grupy docelowej badania ankietowego. Drugi rozdział to opis wybranych wyników badań aktywności społecznej młodzieży w Polsce, trzeci zawiera metodologię, cel i sposób przeprowadzenia badania, a czwarty prezentuje wyniki w podziale na obszary związane z aktywnością w środowisku szkolnym, aktywnością poza szkołą oraz partycypacją obywatelską, a także obszar pomysłów na Elbląg. Ostatnia część raportu to wnioski i rekomendacje w zakresie możliwości inicjowania, wspierania, towarzyszenia i rozwijania aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży.

³ Tamże, s. 36.

1. Elbląska młodzież w liczbach

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w grudniu 2023 roku Elbląg zamieszkiwało 20 327 dzieci i młodzieży do 19 roku życia, które stanowiły 18,0% ogółu ludności miasta, w tym 10 495 mężczyzn (51,6%) oraz 9 832 kobiety (48,4%). Wśród nich było:

- 4 095 dzieci do 4 roku życia (3,6%);
- 5 025 dzieci od 5 do 9 lat (4,4%);
- 5 666 dzieci i młodzieży od 10 do 14 lat (5,0%);
- 5 541 młodzieży od 15 do 19 lat (4,9%).

W porównaniu do 2020 roku liczba młodzieży do 19 roku życia w mieście zmniejszyła się o 589 osób, tj. o 2,8%, a jej odsetek w strukturze ludności zmniejszył się o 0,1 punktu procentowego. Szczególnie zmniejszył się odsetek dzieci do 4 roku życia – o 0,7 punktu, ale także osób od 10 do 14 lat (o 0,2 punktu). Zwiększył się natomiast udział osób w wieku od 15 do 19 lat (o 0,6 punktu). Tendencja ta jest związana z procesami takimi jak starzenie się społeczeństwa, przemiany w strukturze i modelu rodziny oraz zmniejszanie się dzietności. Czynniki te wpływają na strukturę wiekową społeczeństwa, przesuując punkt ciężkości na coraz starsze grupy wiekowe.

Z uwagi na to, że grupę docelową badania stanowiła młodzież ucząca się w szkołach ponadpodstawowych w Elblągu, to należy wziąć pod uwagę, że nie wszyscy ankietowani to mieszkańcy miasta. Część z nich zamieszkuje powiat elbląski, dlatego warto też przytoczyć kilka informacji dotyczących tej jednostki samorządu terytorialnego. W 2023 powiat zamieszkiwało 11 115 dzieci i młodzieży do 19 roku życia, które stanowiły 20,5% ogółu mieszkańców, przy czym dzieci do 4 roku życia stanowiły 3,7% ogółu, dzieci od 5 do 9 lat – 5,3%, dzieci i młodzież od 10 do 14 lat – 5,8%, a młodzież od 15 do 19 roku życia – 5,7%. Są to osoby, które potencjalnie uczęszczają lub będą uczęszczać w najbliższych latach do szkół ponadpodstawowych w Elblągu.

W świetle Raportu o stanie Miasta za 2023 rok w Elblągu funkcjonowały 4 licea ogólnokształcące, 7 zespołów szkół i 1 placówka kształcenia zawodowego i ustawicznego. W szkołach ponadpodstawowych dla młodzieży kształciło się:

- w liceach ogólnokształcących – 2 202 uczniów w 82 oddziałach tj. 34% uczniów szkół młodzieżowych;
- w technikach – 3 197 uczniów w 113 oddziałach tj. 49,4 % uczniów szkół młodzieżowych;
- w branżowych szkołach I stopnia – 1 074 uczniów w 41 oddziałach, tj. 16,6% uczniów szkół młodzieżowych.

W 2023 roku łączna liczba dzieci w szkołach ponadpodstawowych wynosiła 6 473 uczniów. W dwóch branżowych szkołach II stopnia w 6 oddziałach kształciło się 154 słuchaczy.

2. Aktywność społeczna młodzieży w Polsce w świetle badań

W Polsce nie ma wielu raportów czy opracowań dotyczących aktywności społecznej młodzieży. Temat ten pojawia się nierzadko dość fragmentarycznie przy okazji badań ogółu mieszkańców bądź w innym zakresie tematycznym. Z tego względu warto przyjrzeć się dostępnym materiałom, aby nakreślić tło aktywności społecznej polskiej młodzieży.

W świetle opracowania „Aktywność społeczna młodzieży w odpowiedzi na pytania: jak i dlaczego – wykorzystanie metod badań jakościowych do analiz wybranej grupy” aktywność społeczna rozumiana jest przez młodzież w trzech wymiarach, tj. jako pomoc innym, interesowanie się i aktywność w sprawach szkoły, miasta, państwa; a także umiejętność wyrażania własnych opinii na temat problemów otoczenia. Silne znaczenie w aktywności społecznej młodzieży ma środowisko rówieśnicze, liderzy, którzy mogliby zachęcać do podejmowania aktywności. Nierzadko jednak osoby, które podejmują się aktywności nie są postrzegane pozytywnie. Badana młodzież wśród trudności, które zniechęcają ją do zaangażowania, wskazała m.in. niechęć innych do włączenia się w działanie, brak pozytywnych wzorców, brak czasu, lenistwo oraz brak odwagi do przeciwstawienia się innym⁴.

O aktywności społecznej młodzieży możemy dowiedzieć się również zapoznając się z raportem CBOS „Aktywność społeczna Polaków – poziom zaangażowania i motywacje”. W badaniu tym najmłodszą wyodrębnioną grupą jest grupa wiekowa od 18 do 24 lat i tylko do niej można się odnieść, mając jednocześnie na uwadze, że liczyła ona 154 osoby. Niemniej jednak warto przytoczyć kilka informacji wynikających z badania, dotyczących tej grupy wiekowej:

- 61% osób w wieku od 18 do 24 roku życia w ciągu ostatniego roku poświęciło swój wolny czas na pomoc członkom ich rodzin, z którymi nie zamieszkiwało; w przypadku przyjaciół i znajomych odsetek ten wynosił 77%, w przypadku sąsiadów – 34%, a w przypadku nieznanym – 39%;
- w ciągu ostatniego roku 20% osób w wieku 18-24 lat poświęciło swój wolny czas na działania na rzecz społeczności lokalnej, środowiska naturalnego lub miejscowości zamieszkania;
- 16% poświęciło swój wolny czas na dobrowolną i nieodpłatną pracę w ramach jakiejś organizacji pozarządowej, instytucji, Kościoła czy innej organizacji.

Wnioski z całości przeprowadzonego badania wskazują na dwa obszary aktywności, tj. aktywność indywidualną, związaną najczęściej z pomocą osobom dobrze sobie znanym, oraz zinstytucjonalizowaną, której adresat jest raczej anonimowy i która bliska jest wolontariatowi. Działanie podejmowane na własną rękę jest dość rozpowszechnione, w szczególności w odniesieniu do rodziny oraz przyjaciół, znajomych i sąsiadów, natomiast aktywność w organizacjach jest podejmowana rzadziej, najczęściej z braku czasu⁵.

Jednym z opracowań, które można przytoczyć jest „Aktywność społeczno-polityczna młodzieży w Polsce w latach 2015-2021” – raport z badań przeprowadzonych przez Fundację Centrum im. Władysława Grabskiego. W świetle zawartych w nim informacji aktywność społeczna młodych Polaków nie jest zjawiskiem powszechnym, a wśród przyczyn niesatysfakcjonującego poziomu zaangażowania społecznego młodzieży może być czas poświęcany na przestrzeń świata wirtualnego, co pogłębiło się

⁴ Aktywność społeczna młodzieży w odpowiedzi na pytania: jak i dlaczego. – wykorzystanie metod badań jakościowych do analiz wybranej grupy, J. Gajda, w: *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Politologica XIII* (2014), s. 272.

⁵ Aktywność społeczna Polaków – poziom zaangażowania i motywacje, CBOS, s. 14 i nast.

w okresie pandemii⁶. Przytoczono tu również istotne informacje dotyczące aktywności pokolenia Z, które mogą rzucić światło na wyniki przeprowadzonych badań. Otóż, pokolenie Z wyraża odmienny, niż tradycyjne pojmowanie, punkt widzenia dobra wspólnego. Traktuje je nierzadko jako coś odległego, coś co może nie być dla nich istotne, jeśli nie wiąże się bezpośrednio z ich życiem i funkcjonowaniem. Aktywność społeczna nie jest jednak dla nich bez znaczenia. Wykazują się nierzadko dużym zaangażowaniem społecznym i świadomością w obszarze ekologii, ale nie zawsze przekłada się to na konkretną aktywność w ramach np. organizacji pozarządowych. Pokolenie Z w większym stopniu korzysta z rozwiązań cyfrowych i ta aktywność może bardziej przejawiać się w działaniach charytatywnych online, podpisywaniu e-petycji, stosowaniu hasztagów i symboli na zdjęciach profilowych, dyskusjach na forach i w mediach społecznościowych. Jednocześnie pokolenie to jest sceptyczne wobec instytucji, uznając je za przestarzałe, wyraża niezadowolenie z aktualnych warunków pracy, a także solidaryzuje się z grupami, które ich zdaniem są dyskryminowane. Pokolenie Z wydaje się więc być bardziej skłonne do zaangażowania się w sposób wirtualny niż bezpośredni, jest zorientowane na wspólnotę, ale jednak bardziej skłonne do wyrażania swojego poparcia w sposób indywidualny, głównie przez media społecznościowe⁷.

⁶ Aktywność społeczno-polityczna młodzieży w Polsce w latach 2015-2021, s. 29-30.

⁷ Tamże, s. 33-35.

3. Metodologia, przebieg i grupa docelowa badania

Cel badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, stanowiła diagnoza aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży uczęszczającej do szkół ponadpodstawowych w Elblągu. Postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jak młodzież rozumie aktywność społeczną?
2. Czy i w jaki sposób młodzież angażuje się w życie swojej szkoły?
3. Czy i w jaki sposób młodzież angażuje się społecznie poza szkołą?
4. Jak młodzież rozumie postawę obywatelską?
5. Czy młodzież angażuje się w sprawy publiczne?
6. Czy aktywność społeczna i obywatelska to element przyszłości młodzieży?

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą badania ankietowego, zrealizowanego w okresie październik-listopad 2024 roku wśród młodzieży, za pomocą kwestionariusza online do samodzielnego wypełnienia. Poprzedzono je badaniami pilotażowymi, w których brali udział uczestnicy projektu „Młodzi dla Elbląga”, na podstawie których kwestionariusz zmodyfikowano i skierowano do badań właściwych.

Kwestionariusz składał się z 20 pytań, w tym 2 o charakterze metryczkowym, dotyczących płci oraz szkoły, do której uczęszczają respondenci. Pytania miały charakter zamknięty, półotwarty i otwarty. Badanie zostało przeprowadzone we współpracy ze szkołami ponadpodstawowymi w Elblągu.

W badaniu wzięło udział 505 uczniów, wśród których 52,0% stanowiły kobiety, 42,1% mężczyźni, a 5,9% uczniów zaznaczyło odpowiedź „inne”. Reprezentowali następujące szkoły:

- III Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Elblągu – 166 osób (34,9%);
- IV Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej w Elblągu – 120 osób (25,3%);
- Zespół Szkół Gospodarczych w Elblągu – 119 osób (25,1%);
- I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego w Elblągu – 38 osób (8,0%);
- Zespół Szkół Techniczno-Informatycznych w Elblągu – 28 osób (5,9%).

Pojedyncze osoby wskazywały również na II Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Jagiellończyka w Elblągu, Liceum Sztuk Plastycznych w Gronowie Górnym oraz Zespół Szkół Inżynierii Środowiska i Usług im. Mikołaja Kopernika w Elblągu.

4. Wyniki badania ankietowego

Wprowadzenie do badania ankietowego stanowiło pytanie o skojarzenia związane z aktywnością społeczną. Uzyskane odpowiedzi prezentują bardzo szerokie rozumienie tego pojęcia, wskazując na kilka jego perspektyw, wśród których można wyodrębnić następujące:

- perspektywa działania;
- perspektywa emocji i wartości;
- perspektywa podmiotowa;
- perspektywa odbiorców aktywności;
- perspektywa konkretnych wydarzeń;
- perspektywa całokształtu aktywności czasu wolnego.

Najczęściej przyjęta perspektywa to **perspektywa działania**. Aktywność społeczna jest w niej kojarzona najczęściej z pomocą i pomaganiem, na co wskazało 188 osób (42,8%) oraz wolontariatem przywołanym przez 108 osób (24,6%). W dalszej kolejności pojawiła się działalność charytatywna, zbiórki, udzielanie się, wsparcie i opieka, działalność obywatelska, zaangażowanie i akcje. Są to aktywności, które młodzież najczęściej widzi w swoim otoczeniu, a także sama się w nie angażuje.

Pomoc i pomaganie (188 osób; 42,8%)	Wolontariat (108 osób; 24,6%)	Działalność charytatywna (20 osób; 4,6%)	Zbiórki (19 osób; 4,3%)
Udzielanie się (16 osób; 3,6%)	Wsparcie i opieka (16 osób; 3,6%)	Działalność obywatelska (7 osób; 1,6%)	Zaangażowanie (6 osób; 1,4%)
Akcje (5 osób; 1,1%)	Pomoc społeczna (3 osoby; 0,7%)	Edukacja obywatelska (3 osoby; 0,7%)	Filantropia (2 osoby; 0,5%)

Perspektywa emocji i wartości prezentuje całą gamę skojarzeń z aktywnością społeczną – od współpracy, na którą wskazało 20 osób (4,6%), poprzez dobro wymienione przez 16 osób (3,6%), po akceptację, miłość, altruizm i poświęcenie, w przypadku których wskazania były pojedyncze.

Patrząc z **perspektywy podmiotowej** młodzież łączy aktywność społeczną z konkretnymi podmiotami, takimi jak organizacje pozarządowe (14 osób; 3,2%), harcerstwo (7 osób; 1,6%), szkoła (5 osób; 1,1%),

rada miasta (4 osoby; 0,9%), dom dziecka (3 osoby; 0,7%), a także kościół, dom kultury, spółdzielnia czy ogólnie instytucje (po 1 osobie).

Istotna jest również **perspektywa odbiorców aktywności**, wśród których młodzież najczęściej wskazuje na osoby potrzebujące, osoby starsze czy rówieśników, a także **perspektywa konkretnych wydarzeń**, które kojarzą się z aktywnością – są to m.in. Dni Elbląga, Bieg Piekarczyka, Marsz Kobiet, Parada równości oraz Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy.

Młodzież często kojarzy aktywność społeczną z wszelką **aktywnością czasu wolnego**, jednak warto zwrócić uwagę na to, że na pierwszych miejscach wśród tych aktywności znajduje się rozmowa, na którą wskazuje 40 osób (9,1%) oraz ludzie i kontakt z nimi, o których mówi 39 osób (8,9%). W dalszej kolejności zostali wymienieni też znajomi (23 osoby; 5,2%). Aktywność społeczna łączona jest też często ze sportem, w tym bieganiem i zawodami (31 osób; 7,0%), ale także z mediami społecznościowymi (20 osób; 4,6%) czy graniem (10 osób; 2,3%).

Warto również wskazać, że aktywność społeczna jest kojarzona przez młodzież z integracją (18 osób; 4,1%), komunikacją (10 osób; 2,3%), internetem (4 osoby; 0,9%); ekologią (4 osoby; 0,9%) czy budżetem obywatelskim (2 osoby; 0,5%). Część badanych łączy ją z polityką (8 osób; 1,8%), wyborami (7 osób; 1,6%) oraz strajkami i protestami (4 osoby; 0,9%).

Na duże zróżnicowanie rozumienia aktywność społecznej, a jednocześnie powiązanie jej ze sferą obywatelską, wartościami i pomysłami na aktywność wskazują odpowiedzi niektórych uczniów:

- *bycie miłym dla innych, nie unikanie innych ludzi, bycie pomocnym;*
- *ruch znaczący dla społeczności, ważne dla społeczeństwa działania, poprawa życia;*
- *aktywne uczestniczenie w różnych dziedzinach np. szkoła, pomoc potrzebującym, branie udziału w akcjach charytatywnych;*

- *wolontariat, działalność w organizacjach pozarządowych np. ochotnicza straż pożarna, pomoc znajomym, rodzinie, sąsiadom, nieznanym;*
- *pomoc rówieśnikom, inicjatywa do działania, chęć uczestniczenia w sprawach społecznych;*
- *udzielanie się przed dużą publicznością, wdrażanie pomysłów korzystnych na rzecz społeczności i branie udział w np. wolontariacie;*
- *działalność społeczna, działalność charytatywna, świadomość praw;*
- *akcje charytatywne, edukacja obywatelska, organizacje pozarządowe;*
- *organizowanie różnego rodzaju inicjatyw, wszelkie otwarte i pomysłowe kampanie, programy i więcej;*
- *uczestnictwo w życiu kulturalnym, ekonomicznym i politycznym;*
- *wolontariat, udzielanie się w samorządzie, dzielenie się pomysłami z innymi;*
- *udzielanie się w życiu miejskim, zainteresowanie społeczeństwem, aktywny udział w różnych akcjach;*
- *działanie dla dobra ludzi, rozwijanie swoich kompetencji w społeczeństwie, uczęszczanie na spotkania z ludźmi.*

Aktywność społeczna kojarzy się młodzieży co do zasady z pozytywnymi aspektami życia społecznego, aktywności oraz partycypacji obywatelskiej. Nie zabrakło jednak negatywnych głosów, w świetle których aktywność społeczna wiąże się z marnowaniem czasu, stresem czy niepokojem. Były to jednak pojedyncze głosy.

4.1. Aktywność społeczna młodzieży poza szkołą

Analizując aktywność społeczną młodzieży poza środowiskiem szkolnym, respondentów zapytano o to, czy i jak często angażowali się w ciągu ostatniego roku w dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz wybranych grup. W świetle uzyskanych odpowiedzi ponad połowa (55,4%) nie poświęcała swojego czasu wolnego na tego typu aktywność na rzecz ogółu mieszkańców czy społeczności lokalnej, prawie połowa (47,8%) nie angażowała się na rzecz sąsiadów, a ponad jedna trzecia (36,3%) – na rzecz nieznanymi sobie osób.

Tabela 1. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy poświęcałeś/łaś swój wolny czas na dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz wskazanych niżej grup (np. pomoc, wsparcie, przysługa)?

Wyszczególnienie	Tak, często	Tak, czasami	Tak, raz	Nie
Sąsiedzi	7,0%	30,9%	14,2%	47,8%
Przyjaciele i znajomi	60,2%	25,6%	2,0%	12,2%
Nieznanome osoby	5,3%	34,8%	23,6%	36,3%
Ogół mieszkańców, społeczność lokalna	6,0%	22,2%	16,4%	55,4%

Źródło: badanie ankietowe.

Młodzież najczęściej deklaruje zaangażowanie na rzecz przyjaciół i znajomych – 60,2% wskazało, że często im pomaga; 25,6% - czasami; 2,0% - raz, a w ogóle tego nie robiło 12,2% badanych. Na rzecz pomocy sąsiadom często angażuje się 7,0% uczniów, a czasami - 30,9%, natomiast częste zaangażowanie skierowane na mieszkańców i społeczność lokalną wykazuje 6,0% respondentów, a czasami 22,2%.

Częstotliwość zaangażowania na rzecz powyższych grup różni się trochę, jeżeli weźmie się pod uwagę płeć ankietowanych osób. Kobiety zdecydowanie częściej wykazują aktywność skierowaną na przyjaciół i znajomych – często angażuje się 73,3%, podczas gdy w przypadku mężczyzn ten odsetek wynosi 47,8%. W większym stopniu kobiety angażują się również w stosunku do nieznanym osób – w tym przypadku jedynie 27,3% kobiet wskazała, że tego nie robią, podczas gdy odpowiedź „nie” zaznaczyło 48,0% mężczyzn. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności – w ogóle nie robi tego 48,2% kobiet oraz 62,1% mężczyzn, którzy wzięli udział w badaniu.

Zaangażowanie w pomoc sąsiadom polega najczęściej na pomocy w czynnościach dnia codziennego, w zależności od potrzeb i często prawdopodobnie dość spontanicznie. Wsparcie przyjaciół i znajomych to przede wszystkim pomoc w lekcjach i udostępnianie notatek, ale także wsparcie psychiczne, wysłuchanie, pocieszenie czy rozmowa. Pomoc osobom nieznanym to m.in. zaangażowanie w wolontariat, a także działania ad hoc takie jak zanieśenie zakupów, pomoc w podjeździe osobie na wózku inwalidzkim czy popchnięcie samochodu, który nie daje się uruchomić. Zaangażowanie w życie lokalnej społeczności to głównie udział w różnych akcjach, zbiórkach, wolontariacie i aktywność w ramach lokalnych organizacji pozarządowych. Zestawienie najczęściej występujących odpowiedzi zaprezentowano poniżej.

Jak i w czym pomagam:			
sąsiadom?	przyjaciółom i znajomym?	nieznanym osobom?	mieszkańcom, lokalnej społeczności?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ prace ogrodowe ➤ wniesienie zakupów ➤ zapakowanie rzeczy do auta ➤ wrzucenie węgla ➤ drobna pomoc w domu ➤ opieka nad dziećmi ➤ wyprowadzenie psa ➤ wyrzucanie śmieci ➤ robienie zakupów ➤ naprawa telefonu ➤ rąbanie drewna ➤ koszenie trawy 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wysyłanie lekcji ➤ udostępnianie notatek ➤ korepetycje ➤ wytłumaczenie lekcji ➤ pomoc w trudnych sytuacjach (wsparcie psychiczne) ➤ ogólna pomoc i wspieranie się ➤ pocieszenie ➤ rozmowa ➤ pożyczanie pieniędzy ➤ oddanie śniadania 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zanieśenie zakupów ➤ przeprowadzenie przez ulicę ➤ wolontariat ➤ kupno jedzenia bezdomnej osobie ➤ zbiórka dla powodzian ➤ popchnięcie samochodu ➤ pomoc w wjechaniu wózkiem inwalidzkim 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ udział w akcjach ➤ kwesta uliczna ➤ zbiórka na schronisko ➤ wolontariat ➤ pomoc w hospicjum ➤ akcja sprzątania świata ➤ udział w przygotowaniu marszu zdrowia ➤ prowadzenie zajęć ➤ pomoc przy charytatywnym koncercie

<ul style="list-style-type: none"> ➤ szukanie kota ➤ pomoc w remoncie ➤ pożyczenie artykułów spożywczych ➤ opieka nad psem ➤ podlewanie kwiatów ➤ zawieszenie firanek ➤ odebranie przesyłki od kuriera 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ ustąpienie miejsca w autobusie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pisanie listów z podziękowaniem dla darczyńców ➤ sprzątanie grobów ➤ pilnowanie trasy podczas biegu ➤ zbiórka żywności
---	--	--	---

Badana młodzież w niewielkim stopniu angażuje się w działalność społeczną w ramach różnych podmiotów. Ponad trzy czwarte w ciągu ostatniego roku nie poświęciło swojego czasu na dobrowolną i nieodpłatną pracę w ramach żadnej instytucji (77,8%) czy w ramach organizacji pozarządowej (75,5%). Niewiele mniej nie współpracowało w tym zakresie z kościołem czy parafią (71,4%). Najlepiej pod tym względem wypada Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu, w ramach którego często angażuje się 7,3% uczniów, czasami – 11,0%, a jeden raz zrobiło to 15,7% badanych. Odpowiedzi negatywnej udzieliło w tym przypadku 66,0% respondentów.

Tabela 2. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy poświęcałeś/łaś swój wolny czas na dobrowolną i nieodpłatną pracę w ramach poniższych podmiotów?

Wyszczególnienie	Tak, często	Tak, czasami	Tak, raz	Nie
Organizacja pozarządowa (np. stowarzyszenie, fundacja, ochotnicza straż pożarna)	6,0%	6,4%	12,1%	75,5%
Instytucja (np. centrum usług społecznych, centrum kultury, dom dziecka)	4,0%	6,9%	11,4%	77,8%
Kościół, parafia	6,4%	11,0%	11,2%	71,4%
Regionalne Centrum Wolontariatu	7,3%	11,0%	15,7%	66,0%

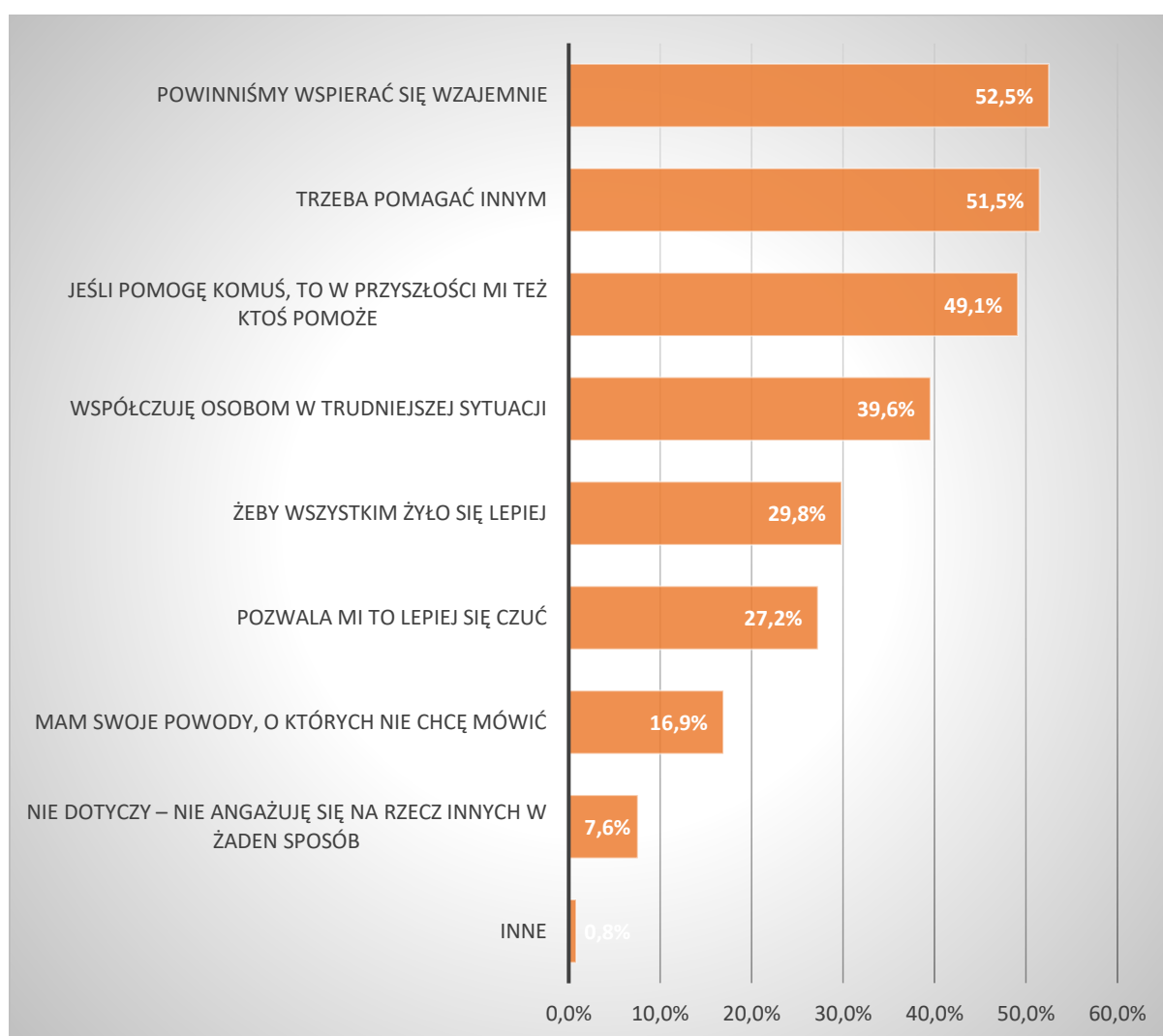
Źródło: badanie ankietowe.

Młodzież w największym stopniu angażowała się w pojedynczych przypadkach w działalność wskazanych podmiotów, na co wskazuje od 11,2% w przypadku kościoła do 15,7% w przypadku Regionalnego Centrum Wolontariatu. Na częste zaangażowanie wskazuje od 4,0% w odniesieniu do instytucji do 7,3% znów w odniesieniu do Regionalnego Centrum Wolontariatu.

Analizując odpowiedzi w podziale na płeć respondentów okazuje się, że zaangażowanie w zakresie nieodpłatnej i dobrowolnej pracy w ramach różnych podmiotów jest częstsze w przypadku kobiet. W działalność organizacji pozarządowej przynajmniej raz zaangażowało się 28,5% kobiet i 19,7% mężczyzn, w odniesieniu do zaangażowania w ramach instytucji było to 26,3% kobiet i 17,3% mężczyzn, a w przypadku zaangażowania w Regionalnym Centrum Wolontariatu – 44,8% kobiet oraz 20,9% mężczyzn. Jedynie w przypadku kościoła i parafii zaangażowanie mężczyzn jest większe – przynajmniej raz aktywnych w tym zakresie było 30,8% mężczyzn i 28,2% kobiet. Jak widać, różnica jest tu jednak niewielka.

Uczniowie zostali zapytani o główne motywacje i powody ich zaangażowania społecznego. Okazuje się, że najbardziej powszechne są motywacje wynikające z chęci pomocy – według 52,5% powinniśmy wspierać się wzajemnie, a także z poczucia, że trzeba pomagać innym, na co wskazało 51,5%. Niewiele mniej osób uważa, że jeśli pomoże komuś, to w przyszłości również może liczyć na czyjąś pomoc (49,1%). Dla 39,6% badanych uczniów główną motywacją jest współczucie osobom w trudniejszej sytuacji; 29,8% uważa, że dzięki takiemu zaangażowaniu wszystkim będzie żyło się lepiej, a 27,2% twierdzi, że pozwala im to lepiej się czuć. Spośród respondentów 16,9% ma swoje powody, o których nie chce mówić, a 7,6% twierdzi, że nie angażują się w żaden sposób. W ramach odpowiedzi „inne” uczniowie wskazali na religię, wspieranie znajomych, a jedna osoba napisała po prostu *jestem dobrym człowiekiem*.

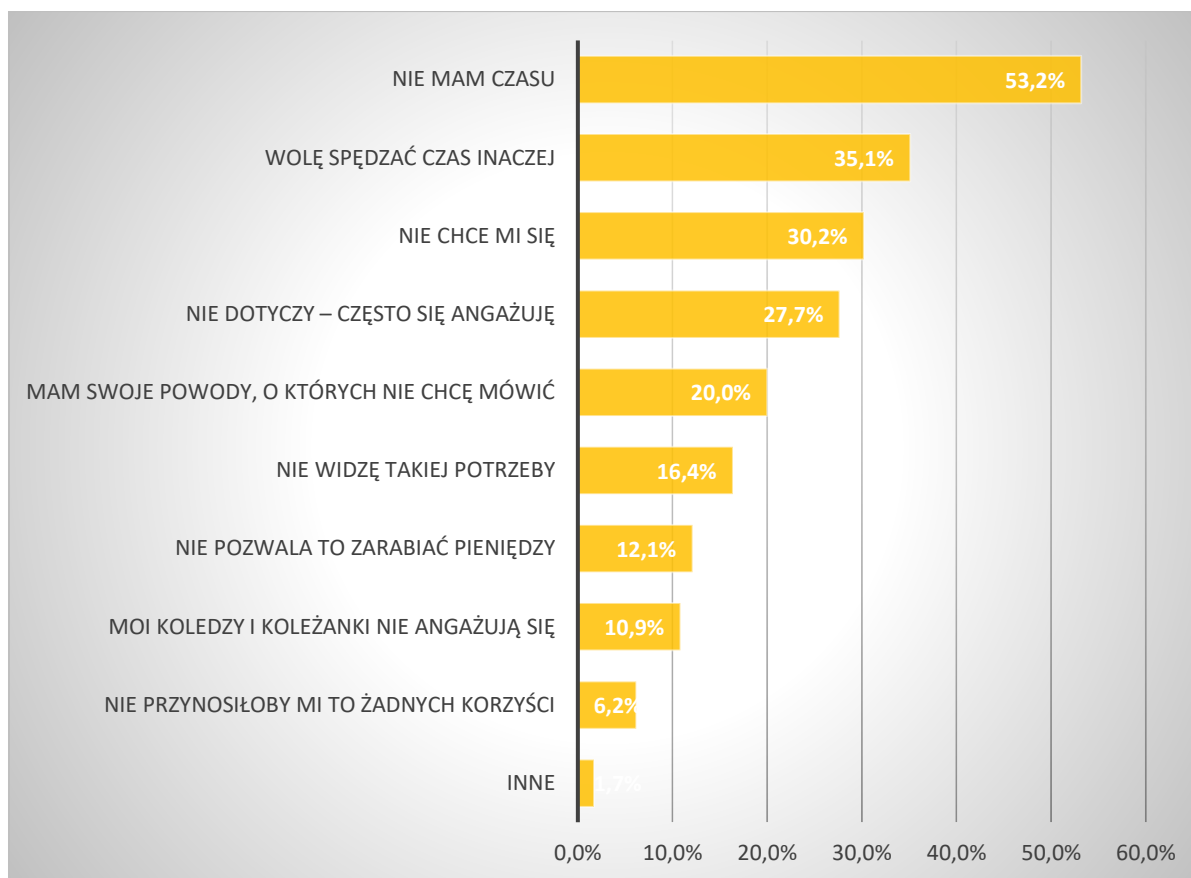
Wykres 1. Jakie są główne powody/motywacje Twojego zaangażowania na rzecz innych?

Źródło: badanie ankietowe.

Osoby, które uważają, że nie angażują się społecznie lub mało się angażują twierdzą, że najczęściej dzieje się to z braku czasu (53,2%), a w dalszej kolejności – wolą spędzać czas inaczej (35,1%), nie chce im się (30,2%), nie widzą takiej potrzeby (16,4%), nie pozwala im to zarabiać pieniędzy (12,1%), ich koleżanki i koledzy się nie angażują (10,9%) bądź nie przynosiłoby im to żadnych korzyści (6,2%).

Wykres 2. Jeżeli nie angażujesz się społecznie lub mało się angażujesz, to jakie są tego przyczyny?

Źródło: badanie ankietowe.

Jedna piąta badanych twierdzi, że ma powody, o których nie chce mówić, a 27,7% deklaruje, że ich to nie dotyczy, bo często się angażują społecznie. W ramach odpowiedzi inne, znalazły się takie przyczyny jak problemy zdrowotne, brak pieniędzy, treningi, zajęcia dodatkowe i niechęć do ludzi oraz do wychodzenia ze swojej strefy komfortu.

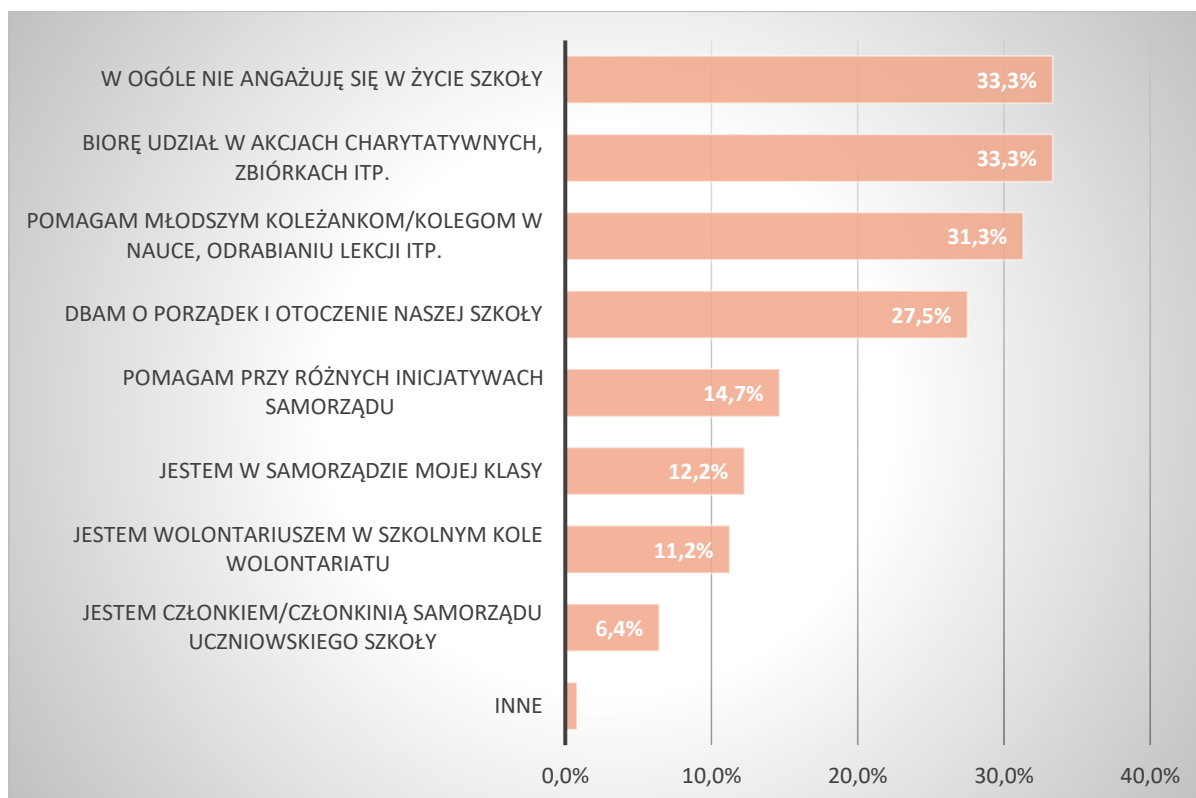
4.2. Aktywność społeczna młodzieży w szkole

Aktywność młodzieży w życiu szkoły jest bardzo zróżnicowana. Na pytanie o to, w jaki sposób uczniowie angażują się w swojej szkole, jedna trzecia (33,3%) wskazała, że nie angażuje się w ogóle i tyle samo uczniów deklaruje, że bierze udział w różnego rodzaju akcjach charytatywnych, zbiórkach itp. W dalszej kolejności młodzież jest bardzo zaangażowana w pomoc młodszym koleżankom i kolegom w nauce czy odrabianiu lekcji (31,3%), dba o porządek i otoczenie szkoły (27,5%) oraz pomaga przy różnych inicjatywach samorządu uczniowskiego (14,7%).

W świetle uzyskanych odpowiedzi 12,2% respondentów angażuje się w działalność samorządu uczniowskiego swojej klasy, 11,2% to wolontariusze w ramach szkolnych kół wolontariatu, a 6,4% to członkinie i członkowie samorządu uczniowskiego szkoły.

Aktywność w życiu szkoły, w opinii młodzieży, wyraża się również w uczestniczeniu w apelach i uroczystościach, reprezentowaniu szkoły w zawodach sportowych, utrzymywaniu wysokiej frekwencji, a także udziale w konkursach i wycieczkach.

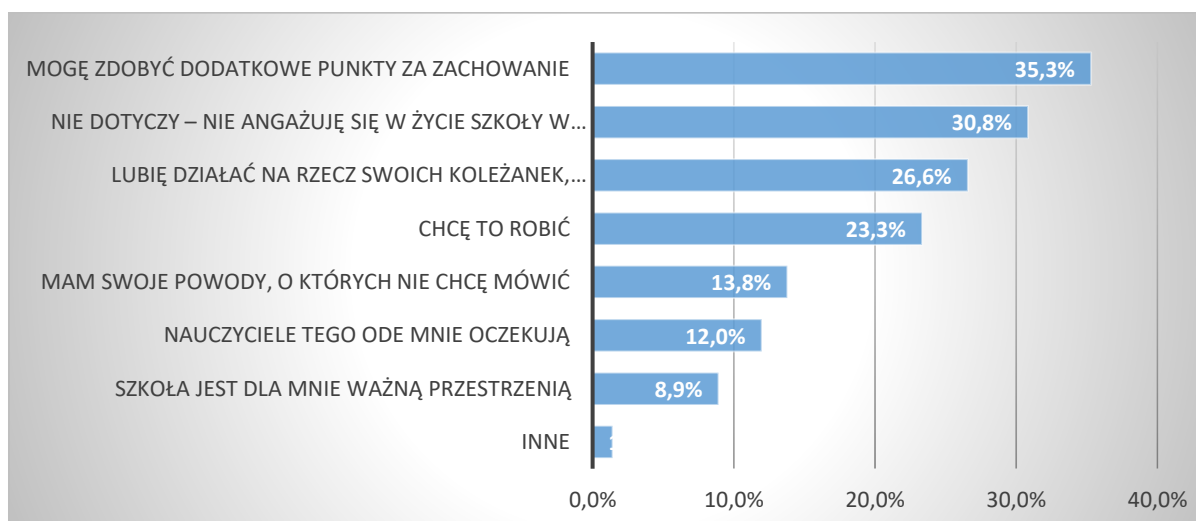
Wykres 3. W jaki sposób angażujesz się w życie swojej szkoły?

Źródło: badanie ankietowe.

Na pytanie o powody zaangażowania uczniów w życie szkoły, najczęściej osób odpowiedziało, że jest to możliwość zdobycia dodatkowych punktów w ramach oceny z zachowania (35,3%), a następnie, że lubią działać na rzecz swoich koleżanek, kolegów oraz szkoły (26,6%) oraz że chcą to robić (23,3%). W przypadku 12,0% badanych uwidoczniło się poczucie, że oczekują tego od nich nauczyciele, a 8,9% wskazało, że szkoła jest dla nich ważną przestrzenią.

Wykres 4. Jakie są główne powody Twojego zaangażowania w życie szkoły?

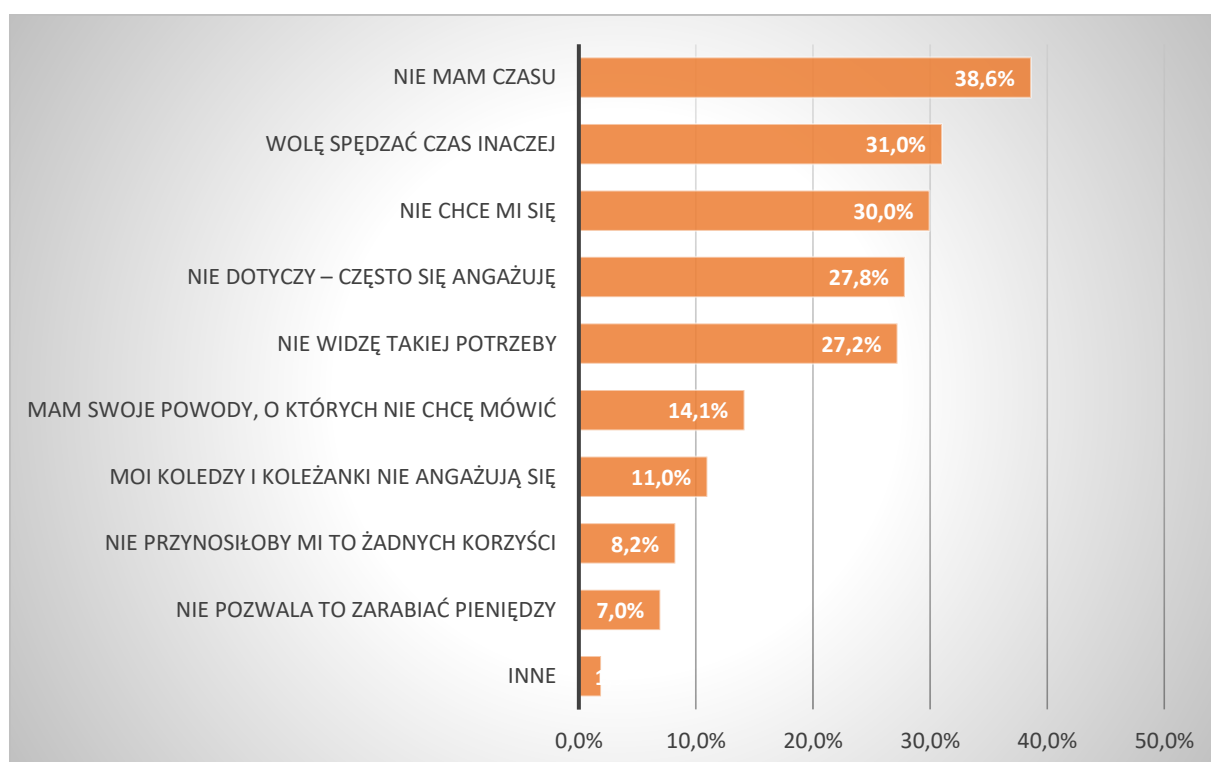

Źródło: badanie ankietowe.

Prawie 14% ankietowanych twierdzi, że ma swoje powody, o których nie chce mówić, a 1,4% wskazało własne odpowiedzi, w świetle których angażują się na prośbę koleżanek i kolegów, chcą się kształcić oraz chcą pomagać. Jeden uczeń zapytał: *A czemu nie?*

Respondenci, którzy nie angażują się w życie szkoły, zostali zapytani o powody. Największą trudnością okazuje się brak czasu, na który wskazało 38,6% badanych, ale też wola spędzania czasu w inny sposób (31,0%), niechęć – nie chce mi się (30,0%), niedostrzeżenie potrzeby zaangażowania się (27,2%), brak zaangażowania ze strony kolegów i koleżanek (11,0%), niedostrzeżenie możliwości osiągnięcia korzyści dla siebie (8,2%), a także niemożność zarabiania pieniędzy (7,0%). Ponad 14% uczniów twierdzi, że ma swoje powody, o których nie chce mówić, a 27,8% to nie dotyczy, bo angażują się często.

Wykres 5. Jeżeli w ogóle nie angażujesz się w życie Twojej szkoły lub mało się angażujesz, to jakie są tego przyczyny?

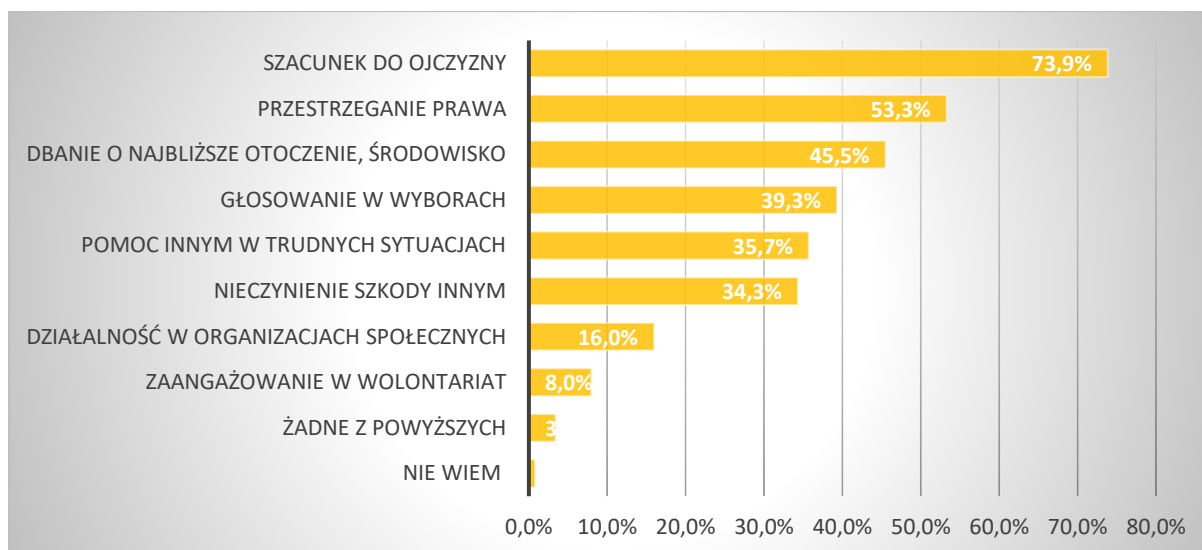
Źródło: badanie ankietowe.

Poza odpowiedziami z kafeterii ankietowali wpisali również własne, takie jak brak pieniędzy, brak szansy, za dużo lekcji, zmęczenie przez szkołę, a także: *nie chcę być tam sam, czas jest największym ograniczeniem w mojej codzienności, nie interesuje mnie życie moich kolegów, sama się sobą nie interesuję.*

4.3. Aktywność obywatelska młodzieży

Ankietowani uczniowie zostali zapytani o to, czym ich zdaniem charakteryzuje się postawa obywatelska. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią był szacunek do ojczyzny, wskazywany przez 73,9% badanych, a następnie przestrzeganie prawa (53,3%), dbanie o najbliższe otoczenie i środowisko (45,5%), głosowanie w wyborach (39,3%), pomoc innym w trudnych sytuacjach (35,7%) oraz nieczynienie szkody innym (34,3%).

Wykres 6. Czym, Twoim zdaniem, charakteryzuje się postawa obywatelska?

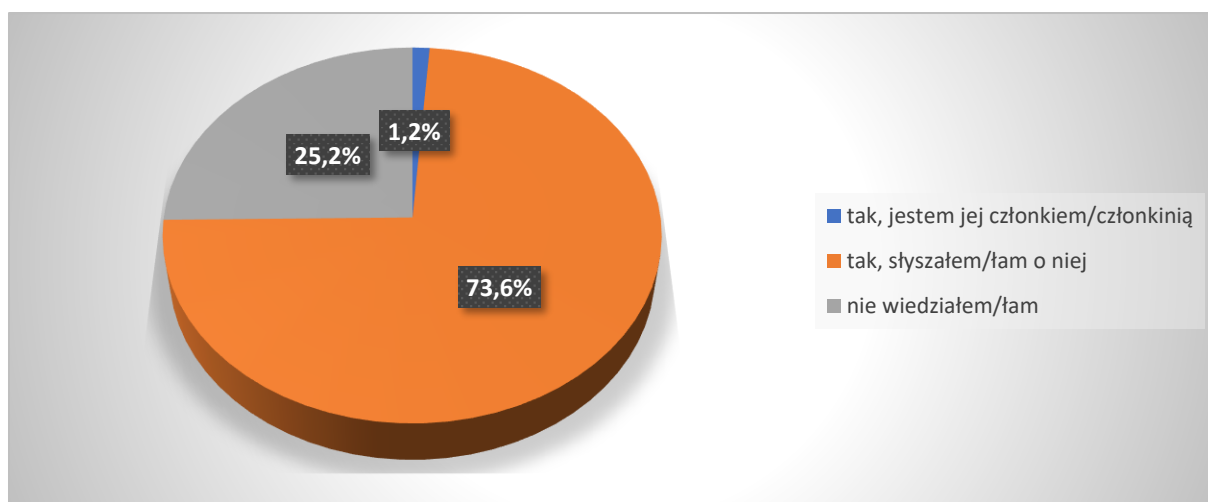
Źródło: badanie ankietowe.

W mniejszym stopniu młodzież łączy postawę obywatelską z zaangażowaniem w działalność organizacji społecznych – taką odpowiedź zaznaczyło 16,0% ankietowanych, a także z zaangażowaniem w wolontariat (8,0%). Ponadto 3,4% twierdzi, że żadna z powyższych odpowiedzi, ich zdaniem, nie jest właściwa, a 0,8% uznała, że nie wie czym jest postawa obywatelska.

Jednym z przejawów partycypacji obywatelskiej młodzieży jest młodzieżowa rada miasta, o którą zapytano ankietowanych uczniów. Prawie trzy czwarte młodzieży (73,6%) słyszało o Młodzieżowej Radzie Miasta w Elblągu, 1,2% deklaruje członkostwo w niej, a 25,2% twierdzi, że nie wiedziało, iż taka Rada funkcjonuje w mieście.

Spośród badanych uczniów, 72,8% nie chce w żaden sposób angażować się w działalność Młodzieżowej Rady Miasta, natomiast 22,7% chce być informowanymi o działalności Rady. Jedynie 6,1% uczniów deklaruje, że chcieliby zostać członkiniami/członkami Rady, a 5,1% chce brać udział w jej inicjatywach.

Wykres 7. Czy wiesz, że w Elblągu funkcjonuje Młodzieżowa Rada Miasta?

Źródło: badanie ankietowe.

W odniesieniu do partycypacji obywatelskiej uczniowie zostali zapytani o swoje plany życiowe. W świetle uzyskanych odpowiedzi 12,9% respondentów chce w przyszłości utworzyć własną organizację pozarządową, przy czym zdecydowanie twierdzi tak 4,8%, a pozostali *raczej*. Jednocześnie od takiego pomysłu odcina się 59,2%, przy czym 22,4% w sposób zdecydowany. Uczniowie są bardziej skłonni zostać członkiem/członkinią organizacji – w tym przypadku odpowiedź twierdzącą wskazało 25,8% ankietowanych, podczas gdy przecząco odpowiedziało 46,7%. W obu tych przypadkach jest dość duża skala osób niezdecydowanych, która w przypadku tematu utworzenia organizacji wynosi 27,9%, a w przypadku kwestii potencjalnego członkostwa – 27,6%.

Tabela 3. Czy chciałbyś w przyszłości:

Wyszczególnienie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie wiem
Utworzyć własną organizację pozarządową np. stowarzyszenie, fundację?	4,8%	8,1%	36,8%	22,4%	27,9%
Zostać członkiem stowarzyszenia, fundacji lub innych organizacji?	5,3%	20,5%	27,8%	18,9%	27,6%
Zostać członkiem partii politycznej?	3,6%	4,9%	21,1%	55,7%	14,8%
Zostać radnym miejskim?	2,8%	2,6%	26,0%	51,2%	17,3%
Zostać posłem lub senatorem?	2,6%	4,3%	21,0%	55,6%	16,5%

Źródło: badanie ankietowe.

Młodzież mniej chętnie odnosi się do planów związanych z pełnieniem funkcji członka partii politycznej, radnego miejskiego, posła i senatora. Ponad trzy czwarte ankietowanych w każdej z tych trzech opcji wskazało odpowiedź przeczącą, przy czym aż 55,7% twierdzi zdecydowanie, że nie zostanie członkiem partii politycznej, 55,6% w sposób zdecydowany wie, że nie zostanie posłem lub senatorem, a 51,2% w taki sposób odnosi się do bycia radnym miejskim. Mniejszy jest tu też odsetek osób niezdecydowanych, sięgający 17,3% w przypadku radnego miejskiego.

Analiza wyników według płci wskazuje na pewne zróżnicowanie. Kobiety chętniej myślą o tym, by zostać członkiniami organizacji pozarządowych, na co wskazało 33,2% kobiet, podczas gdy odsetek mężczyzn wynosił w tym przypadku 18,8%. Za to mężczyźni częściej biorą pod uwagę możliwość zostania członkiem partii politycznej, radnym miejskiej lub posłem czy senatorem, na co wskazało odpowiednio 12,8%, 7,5% oraz 12,4%. W przypadku kobiet odsetki te wyniosły 5,1%, 4,3% oraz 2,8%.

Analiza otoczenia ankietowanych uczniów pod kątem zaangażowania społecznego wskazuje na to, że funkcjonują oni w grupach, gdzie angażuje się zwykle kilka osób. W przypadku zaangażowania na rzecz innych osób 18,4% twierdzi, że nikt w ich otoczeniu tego nie robi; 62,6% twierdzi, że kilka osób, a 14,1% uważa, że jest ich sporo. Zaangażowanie na rzecz środowiska i zwierząt to w przypadku 56,1% domena kilku osób z ich otoczenia; 19,4% deklaruje, że nikt tego nie robi, a 16,4%, że robi to sporo osób. W wolontariat w opinii 56,9% ankietowanych angażuje kilka osób z ich środowiska, według 21,1% - nikt się

nie angażuje, a według 14,6% - sporo osób. Podobne proporcje są w przypadku działalności w samorządzie uczniowskim lub innych sposobów angażowania się w życie szkoły. Jeśli chodzi o zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych, to mniej osób twierdzi, że w ich otoczeniu angażuje się kilka osób – tu odsetek wynosi 35,7%, natomiast więcej osób uważa, że nie robi tego nikt i ten odsetek sięga 55,8%.

Tabela 4. Ile osób, spośród Twoich znajomych rówieśników:

Wyszczególnienie	Nikt	Kilka osób	Sporo	Większość	Wszyscy
Angażuje się społecznie na rzecz innych osób?	18,4%	62,6%	14,1%	4,0%	0,8%
Angażuje się społecznie na rzecz środowiska, zwierząt itp.?	19,4%	56,1%	16,4%	7,3%	0,8%
Angażuje się w działalność organizacji pozarządowych?	55,8%	35,7%	6,3%	1,6%	0,6%
Jest wolontariuszem/wolontariuszką?	21,1%	56,9%	14,6%	7,1%	0,4%
Działa w samorządzie uczniowskim lub angażuje się w inny sposób w życie szkoły?	20,8%	59,2%	14,5%	5,3%	0,2%

Źródło: badanie ankietowe.

Warto zarazem wskazać, że znajomość organizacji pozarządowych przez młodzież jest dość niewielka. Prawie połowa badanych uczniów (42,8%), poproszonych o wskazanie organizacji z Elbląga, które znają i w działania których mogliby się włączać, odpowiedziała, że nie zna takich organizacji. Wśród organizacji, które były najczęściej wymieniane znalazły się następujące:

Oprócz nich wymieniano jeszcze kilkanaście organizacji, w przypadku których liczba wskazań nie przekraczała 2. Były wśród nich m.in. Kościół, Polski Związek Wędkarski, Fundacja Elbląg, Fundacja Końskie Zdrowie, ERKON, Stowarzyszenie Inicjatyw Rodzinnych, Klub Rotary Elbląg oraz Akademia Przyszłości Elbląg.

Młodzieży zadano pytanie otwarte, jak zachęcić młodych ludzi do zaangażowania społecznego i obywatelskiego. Przekrój odpowiedzi jest bardzo szeroki i odnosi się zarówno do czynników o charakterze materialnym, jak i niematerialnym. Wśród tych pierwszych najczęściej wskazywano:

- wyjazdy, wycieczki, poczęstunek;
- dodatkowe oceny i/lub punkty z zachowania, stypendia;

- pieniądze (możliwość zarabiania), bony zakupowe;
- nagrody, certyfikaty.

Charakter niematerialny mają m.in.:

- zafascynowanie młodzieży tematem w ciekawy sposób;
- tłumaczenie wartości pomagania (dobro wraca);
- pokazanie, że to nie jest nudne;
- wskazywanie na dobre praktyki zaangażowania młodzieży w mieście;
- realizacja różnych inicjatyw skierowanych na młodych;
- nagłaśnianie akcji wraz z informowaniem w jaki sposób można do nich dołączyć;
- wyróżnienia na forum imprez społecznych lub informacja w mediach lokalnych;
- wyjścia ze szkoły do różnych placówek typu schronisko/dom dziecka.

Warto przytoczyć tu część wypowiedzi młodzieży na ten temat:

- *mówiąc im, że jaki Świat sobie zbudują w takim będą żyć;*
- *rozmawiać w domu z dziećmi, że jeżeli się pomaga, jest się lepszą osobą;*
- *po prostu wystarczy pokazać to z dobrej strony, wciskanie na siłę i nie wytłumaczenie nie jest na korzyść osób;*
- *dać swobodę wypowiedzi młodym, nie bronić im opinii, zrobić miłe miejsce do pracy;*
- *przedstawienie tego co zdobędą, doświadczenie czy miłe wspomnienia;*
- *dzięki temu to my możemy decydować o wielu sprawach;*

Nie zabrakło jednak też odpowiedzi sceptycznych, w świetle których części osób nie da się zmotywować do zaangażowania społecznego. Ważnym aspektem, który akcentuje młodzież, jest konieczność posiadania wewnętrznej chęci i motywacji, zamiast ulegania presji i zewnętrznym naciskom. Wskazują na to poniższe odpowiedzi:

Jeśli młoda osoba nie czuje zapału do angażowania się w tego typu sprawy, nie robi tego. Faktycznie, można przedstawić zalety brania udziału w nich, ale nie jestem pewna, czy będzie to miało widoczne, pozytywne skutki.

Myślę, że nie da się nikogo zmusić do brania udziału w akcjach, ale fajną alternatywą byłoby większe nagłaśnianie różnego rodzaju akcji i osiągniętych ich sukcesów.

Uważam, że w aktualnych realiach jeśli ktoś ma czas oraz dobre serce i chęć pomocy innym to to robi, jeśli ktoś ma czas, ale w zasadzie nie czuje dużej potrzeby pomocy innym, bo chce się skupić na sobie albo po prostu to go nie kręci, to same słowa zachęty ani np. wywieranie współczucia nic nie da. Myślę, że jedyna rzecz która mogłaby zaangażować młodzież to nagrody finansowe oraz pochwały rzutujące w

szkole, ale również nagrody rzeczowe, które mają dużą wartość albo finansową albo na przyszłość danej osoby...

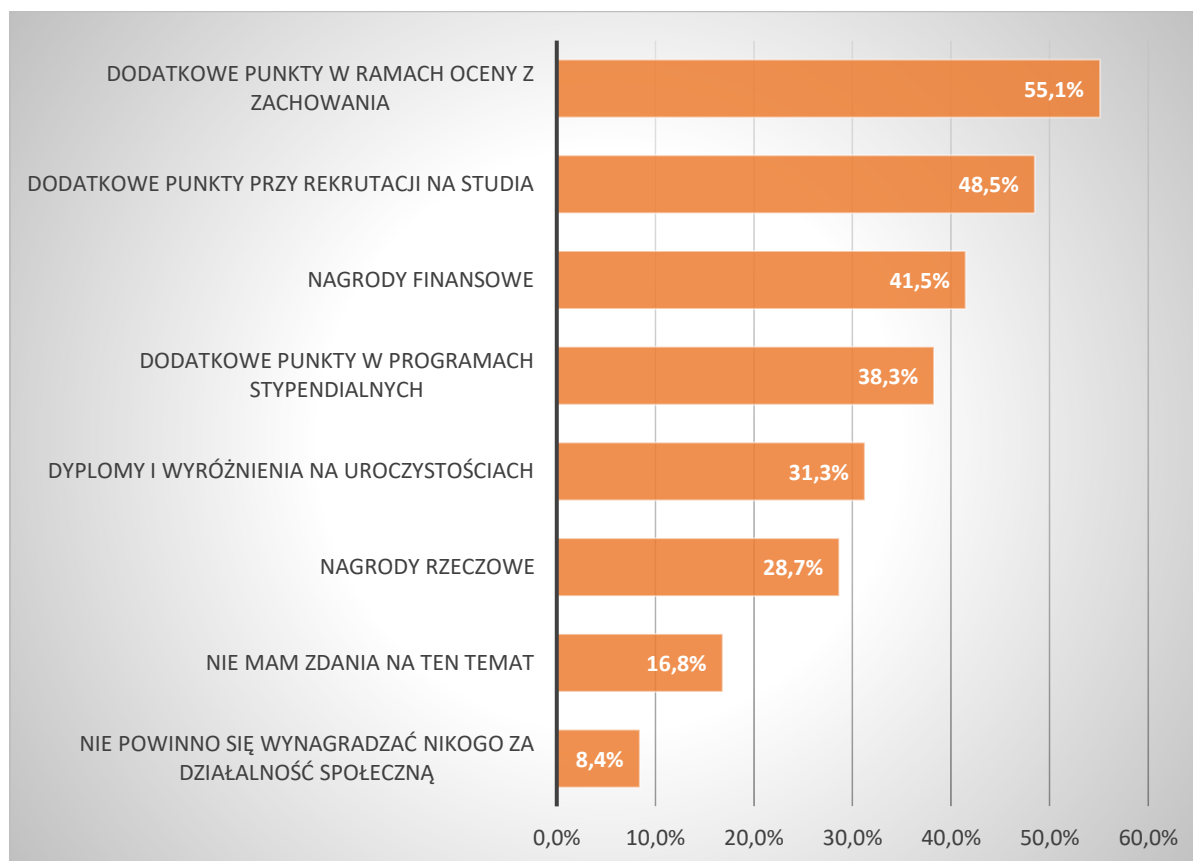
Nie da się, jest to coś uwarunkowanego naszym charakterem.

Nijak, trudno jest znaleźć czas gdy go praktycznie nie ma, łącząc przy okazji szkołę, życie towarzyskie i zainteresowania.

Ja się zachęciłam ponieważ przejmuję się społecznością szkoły i mojego miasta. Rozumiem, że niektórych osób po prostu nie da się przekonać, ale uważam że możliwość zrobienia dobrych uczynków i poznania nowych ludzi może być jakąś zachętą (ale to głównie dla ekstrawertyków).

Potwierdzają to odpowiedzi na poniższe pytanie, w którym poruszono temat nagradzania za zaangażowanie społeczne.

Wykres 8. Czy i w jaki sposób zaangażowanie społeczne powinno być nagradzane?

Źródło: badanie ankietowe.

W świetle uzyskanych wyników najbardziej pożądaną formą nagradzania za zaangażowanie społeczne powinny być dodatkowe punkty w ramach oceny z zachowania, na co wskazało 55,1% ankietowanych. W dalszej kolejności są dodatkowe punkty przy rekrutacji na studia (48,5%), nagrody finansowe (41,5%), dodatkowe punkty w programach stypendialnych (38,3%), dyplomy i wyróżnienia na uroczystościach (31,3%) i nagrody rzeczowe (28,7%). Według 8,4% ankietowanych za działalność społeczną nie powinno się nikogo nagradzać, a 16,8% nie ma zdania na ten temat.

4.4. Pomysły na Elbląg

Na zakończenie badania młodzież została zapytana: *Masz pomysł na Elbląg? Jakie inicjatywy, działania, projekty chciałbyś zrealizować dla Elbląga, jego mieszkańców, młodzieży?* Było to pytanie otwarte, ponieważ zamierzeniem autorów było zmotywowanie młodzieży do własnych przemyśleń i podzielenia się nimi. Wśród odpowiedzi znalazły się następujące:

- pomoc osobom bezdomnym,
- pomoc dzieciom z domów dziecka,
- pomoc i dokarmianie zwierząt,
- spędzanie czasu ze starszymi, samotnymi osobami,
- rozrywka, w tym czas na świeżym powietrzu,
- naprawa ulic,
- darmowe przejazdy tramwajami / bezpłatna komunikacja,
- zwiększenie liczby śmietników bądź wolontariat w obszarze sprzątnięcia miasta,
- więcej koncertów i wydarzeń, w tym skierowanych do młodzieży,
- utworzenie nowej galerii oraz skateparku,
- tworzenie miejsc spędzania wolnego czasu dla młodzieży,
- wodopoje w parkach,
- rozwój harcerstwa,
- zadbanie o najbardziej zaniedbane części miasta,
- naprawa przystanków,
- więcej zniżek dla uczniów i studentów,
- lodówki społeczne,
- więcej miejsc z przeznaczeniem na spacer i odpoczynek,
- odbudowa Starego Miasta,
- naprawa ścieżek rowerowych,
- modernizacja i zwiększenie liczby boisk, budowa nowego stadionu,
- bieg charytatywny,
- bike park dla rowerów,
- międzyszkolne turnieje sportowe,
- odnowienie Góry Chrobrego i Bażantarni,
- naprawa dróg, upiększenie budynków,
- rozwój infrastruktury miejskiej, więcej atrakcji na starówce,
- koło widokowe,
- zazielenienie większej części miasta, sadzenie nowych drzew,
- więcej organizacji dla młodzieży,
- tramwaje wodne do Malborka,

- ochrona środowiska jako inicjatywa zraszająca młodych ludzi,
- remont dworca autobusowego,
- konkurs wokalny wspierany przez miasto,
- aquapark,
- motywowanie młodzieży do działania,
- wydarzenia i pikniki miejskie,
- turnieje rycerskie,
- modernizacja parku dla psów,
- więcej akcji charytatywnych,
- Festiwal Młodzieżowej Kreatywności.

Powyższe pomysły wpisują się w różne sfery funkcjonowania samorządu Miasta. Są to zarówno kwestie infrastrukturalne, jak i kulturalne, edukacyjne, sportowe czy z zakresu pomocy społecznej. Młodzieży zależy na tym, by ich miasto było czyste, dostępne, zielone, wyremontowane, a także by dawało przestrzeń do spotkań i aktywności oraz charakteryzowało się swoimi unikalnymi wydarzeniami.

Wnioski i rekomendacje

Głównym celem przeprowadzonego badania była diagnoza aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży uczęszczającej do szkół ponadpodstawowych w Elblągu. Wzięła w nim udział znaczna grupa uczniów, licząca 505 osób, które stanowiły 7,8% wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w mieście.

Wyniki badań wskazują na dość dużą świadomość młodzieży w obszarze aktywności społecznej. Uczniowie rozumieją ją przez pryzmat działania; emocji i wartości, które ze sobą niesie; podmiotów, które ją wspierają i które jej potrzebują; odbiorców aktywności; wydarzeń oraz całokształtu aktywności czasu wolnego. Większość przyjętych perspektyw jest ukierunkowana czynnikami zewnętrznymi, w szczególności potrzebami, jakie są dostrzegane w otoczeniu, ale również motywowana pozytywnymi emocjami i wartościami, które nadają jej głębszy sens. Praktyczne ujęcie odnosi się do samego rodzaju działania poprzez m.in. wolontariat, działalność charytatywną, wsparcie, zbiórki czy różnego rodzaju akcje; do podmiotów, które w sposób zorganizowany takie wsparcie realizują i potrzebują wolontariuszy, a także do osób, które potrzebują wsparcia. Część uczniów rozumie jednak aktywność społeczną poprzez całokształt ich własnej aktywności w wolnym czasie, gdzie znaczenia nabiera kontakt z rówieśnikami, sport, aktywność w mediach społecznościowych oraz wszelkie formy udanego spędzania czasu wolnego.

Młodzież jest mocno zorientowana na swoich przyjaciół i znajomych, postrzegając wspieranie ich czy wspólne spędzanie czasu poprzez pryzmat aktywności społecznej. Jest to aspekt ważny nie tyle z punktu widzenia tej aktywności, ale ze względu na relacje rówieśnicze oraz trudności, z jakimi boryka się młodzież we współczesnym świecie, w tym izolacją, cyberprzemocą, odrzuceniem ze strony rówieśników, spłyceniem relacji i ograniczaniem ich do znajomości wirtualnych. Z tego względu młodzież dość często odnosi się do wsparcia psychicznego i mentalnego swoich rówieśników, do rozmowy z nimi i konieczności bycia blisko w trudnych sytuacjach.

Na uwagę zasługuje również aktywność w kontekście pomocy sąsiedzkiej – młodzież wskazała tu wiele przypadków pomocy i wsparcia osób mieszkających w bliskim otoczeniu, w szczególności w drobnych pracach i czynnościach dnia codziennego. Pomoc nieznanym osobom przyjmuje natomiast dwa główne wymiary. Z jednej strony jest to zaangażowanie np. w wolontariacie na rzecz osób, których uczniowie nie znają, a z drugiej rozumienie pomocy nieznanemu osobie poprzez pryzmat kultury osobistej i uprzejmości, ponieważ tak powinno być klasyfikowane np. przytrzymanie drzwi innej osobie. W kontekście działalności na rzecz lokalnej społeczności, młodzież angażuje się głównie na odcinkach większych wydarzeń i akcji oraz udziela się w wolontariacie. Mniejsze zaangażowanie młodzieży uwidoczni się w perspektywie działalności instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Znaczna większość uczniów nie angażowała się społecznie w ich ramach, niewiele osób robiło to często.

Motywacja i powody zaangażowania społecznego młodzieży najczęściej mają charakter wewnętrzny. Wynikają z chęci pomocy, współczucia, podejścia, w świetle którego „dobro wraca”, a także chęci lepszego samopoczucia z powodu pomagania. Z drugiej jednak strony, uczniowie zapytani o to, w jaki sposób można motywować młodzież do aktywności społecznej, najczęściej wskazywali na czynniki zewnętrzne, w tym materialne, takie jak pieniądze, nagrody, poczęstunek czy wyjazdy. Nie brakło jednak wskazań do podejmowania działań służących zwiększaniu wiedzy młodzieży na temat aktywności społecznej, nagłaśniania akcji, tłumaczenia idei pomagania, pokazywania dobrych praktyk itp. Ważne jest

to, by nie wywierać presji i nacisku na młodzież, dawać jej możliwość podejmowania decyzji, a także wzmacniać jej wiedzę, kompetencje oraz poczucie sprawczości. Istotne jest też docenianie zaangażowania społecznego uczniów poprzez z jednej strony pochwałę, a z drugiej – przez dodatkowe punkty z zachowania.

Zaangażowanie młodzieży w życie szkoły jest bardzo zróżnicowane i wyraża się poprzez zaangażowanie w akcje i zbiórki charytatywne, pomoc w nauce, dbanie o porządek i otoczenie szkoły, a także udział w inicjatywach samorządu uczniowskiego. Zaangażowanie w szkole to również wolontariat będący dość popularną formą aktywności społecznej uczniów. W przypadku aktywności w życiu szkoły, w przeciwieństwie do aktywności ogólnej, przeważają jednak motywacje w postaci konkretnych korzyści, w szczególności dodatkowe punkty z zachowania. Dopiero w dalszej kolejności pojawiła się chęć do działania czy uznanie szkoły za ważną przestrzeń w życiu. Część osób angażuje się, ponieważ ma poczucie, że tego oczekuje od nich nauczyciel czy wychowawca.

Postawa obywatelska to dla młodzieży przede wszystkim szacunek do ojczyzny, przestrzeganie prawa i dbanie o najbliższe otoczenie oraz środowisko, a w dalszej kolejności udział w wyborach czy pomoc innym. Szczególnym przejawem partycypacji obywatelskiej, z perspektywy młodych ludzi, jest młodzieżowa rada miasta, o której większość osób słyszała, ale też większość nie chce w żaden sposób angażować się w jej inicjatywę.

Przeważająca grupa młodych ludzi na obecnym etapie życia nie myśli o tym, że mogliby założyć własną organizację pozarządową, nieco więcej bierze pod uwagę możliwość, że zostanie członkiem takiej organizacji. Jeszcze mniej chętnie odnoszą się do planów związanych z funkcjami członka partii politycznej, radnego miejskiego, posła i senatora. Warto jednak zauważyć, że dość duża jest skala niezdecydowania, sporo osób nie zastanawiało się nad tymi kwestiami, może w ogóle nie brało ich pod uwagę albo nie wiedziało o takiej możliwości. To jest ważna grupa pod kątem możliwości przyszłej współpracy i rozwoju aktywności. Co też istotne, w stronę działalności w ramach organizacji pozarządowej w większym stopniu kierują się kobiety, natomiast w stronę działalności związanej z polityką – mężczyźni.

Pod kątem zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych warto zwrócić uwagę na to, że wiedza młodzieży w tym zakresie może być niewystarczająca, by o tym myśleć czy planować taką aktywność. W środowisku znajomych niewiele osób angażuje się w działalność organizacji, w przeciwieństwie do np. angażowania się społecznego czy działalności w samorządzie uczniowskim. Młodzież nie zna też wielu organizacji ze swojego otoczenia, wskazują na te, które są najbardziej im znane prawdopodobnie z zaangażowania w wolontariacie lub z akcji podejmowanych w środowisku szkolnym.

Ważnym aspektem są bariery i trudności w obszarze aktywności społecznej. Najczęściej przywoływanym jest brak czasu na aktywność, co może być zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę czas spędzony w szkole, czas na dojazdy oraz zajęcia dodatkowe, treningi, wyjazdy itp. W grupie osób, która doświadcza przede wszystkim takie trudności, jest duży potencjał, który mógłby zostać zagospodarowany w ramach aktywności szkolnej. Ale są też grupy, które nie chcą się angażować i otwarcie o tym mówią, które wolą inaczej spędzać czas, nie widzą takiej potrzeby, nie widzą możliwości zarobienia pieniędzy czy innych korzyści, a także nie widzą przykładów zaangażowania w swoim najbliższym otoczeniu rówieśniczym.

Na zakończenie podjęto temat pomysłów młodzieży na Elbląg – czyli tego, jakie inicjatywy i działania uczniowie chcieliby zrealizować na rzecz Elbląga i jego mieszkańców. Wskazane przez uczniów pomysły

wpisują się w różne sfery funkcjonowania samorządu Miasta. Są to zarówno kwestie infrastrukturalne, jak i kulturalne, edukacyjne, sportowe czy z zakresu pomocy społecznej. Młodzieży zależy na tym, by ich miasto było czyste, dostępne, zielone, wyremontowane, a także by dawało przestrzeń do spotkań i aktywności oraz charakteryzowało się swoimi unikalnymi wydarzeniami

Biorąc pod uwagę wyniki badań, można sformułować rekomendacje dotyczące aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży, które warto brać pod uwagę w planowaniu i realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na młodzież, a także w ramach polityki młodzieżowej miasta. Nie wyczerpują one tematu, mogą jednak stanowić pewne wskazówki dla inicjatyw podejmowanych w sferze aktywności społecznej i obywatelskiej młodych ludzi.

Rekomendacja 1.

Bardzo ważne są działania ukierunkowane na zwiększenie wiedzy i kompetencji młodzieży w obszarze aktywności społecznej i partycypacji obywatelskiej. Powinny one mieć charakter aktywny i włączający, pokazywać praktyczne aspekty aktywności i jej dobre praktyki, wykorzystywać nowe technologie i potencjał mediów społecznościowych. Warto uwzględnić w działaniach edukacyjnych tematykę związaną z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych, wolontariatem, a także funkcjonowaniem młodzieżowej rady miasta oraz ogólnie funkcjonowaniem samorządu terytorialnego.

Rekomendacja 2.

Z perspektywy młodzieży istotne jest nagłaśnianie podejmowanej aktywności społecznej, promowanie akcji, informowanie o zbiórkach i wydarzeniach w mediach społecznościowych, docieranie do młodzieży z informacją i konkretną potrzebą zaangażowania.

Rekomendacja 3.

Aktywność społeczna młodzieży powinna opierać się o grupy rówieśnicze, znajomych i przyjaciół. Młodzież przywiązuje dużą wagę do tego, jak do aktywności i zaangażowania podchodzą ich przyjaciele, łatwiej też im podjąć decyzję o aktywności, jeśli będą w niej uczestniczyć również ich znajomi. Warto więc angażować młodzież jako grupę, zamiast docierać do indywidualnych osób.

Rekomendacja 4.

Młodzież ma ogromny potencjał do angażowania się społecznie, głównie ze względu na potrzeby jakie sama odczuwa i widzi w najbliższym otoczeniu, a także z uwagi na chęć niesienia pomocy, wartości jakie z tym wiąże i możliwości jakie dostrzega. Z jednej strony to zaangażowanie może koncentrować się na najbliższym otoczeniu np. sąsiedzkim i mieć charakter pomocy i wsparcia, a z drugiej może stanowić bardziej zadanie, pewien odcinek do realizacji. Ważne jest, by podchodzić do każdego/każdej z nich indywidualnie i wspomóc młodych ludzi w wyborze najwłaściwszej aktywności.

Rekomendacja 5.

W obszarze wolontariatu ważne jest, aby dbać o dobrostan wolontariusza – młodego człowieka. Warto budować systemy motywacyjne oparte z jednej strony na aspektach materialnych, takich jak drobne upominki, dyplomy czy zorganizowane atrakcje, a z drugiej na innych korzyściach w tym m.in. dodatkowych punktach, pochwałach na apelu. Docenienie i pokazanie zaangażowania jest bardzo istotne z punktu widzenia motywacji wolontariusza, ale także zachęcenia innych osób do podjęcia aktywności.

Rekomendacja 6.

W zakresie planowanych inicjatyw ukierunkowanych na młodzież lub z planowanym jej udziałem, ważne jest zaangażowanie młodych ludzi już od samego pomysłu, aż po wykonanie. Dla młodzieży ważne jest poczucie sprawczości, możliwość podejmowania decyzji, w sprawach które jej dotyczą, a także aktywny udział, wypowiedzenie własnego zdania oraz poczucie, że ta inicjatywa jest ich. Młodzież nie oczekuje tego, że będzie mogła przyjąć „na gotowe”. Czasem potrzebuje wsparcia merytorycznego czy organizacyjnego, jednak chce aktywnie uczestniczyć w inicjatywie i brać odpowiedzialność.

Rekomendacja 7.

Jedną z istotnych barier aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży jest brak czasu, wynikający z obciążenia obowiązkami szkolnymi, koniecznością dojazdów, a także różnymi zajęciami dodatkowymi. Powoduje to, że na aktywność społeczną pozostaje niewiele czasu. Trudno jest wyeliminować taką barierę, na pewno jednak trzeba brać ją pod uwagę w ramach planowanych inicjatyw i przedsięwzięć.

Z tego względu warto też rozważyć, na ile zaangażowanie społeczne młodzieży można łączyć ze środowiskiem szkolnym, tak by odbywało się ono w czasie lekcji. Obecnie zaangażowanie w życie szkoły wydaje się niedowartościowane, jednak można wnioskować, że dzięki aktywności w szkole młodzież ma większą wiedzę o funkcjonowaniu trzeciego sektora. Dlatego warto w tym zakresie łączyć potencjały, a młodzieży dawać możliwość angażowania się w ramach i z udziałem szkoły.

Rekomendacja 8.

Budowaniu zaangażowania młodzieży będzie służyło włączanie młodych ludzi w procesy konsultacyjne w mieście w sprawach, które ich dotyczą. Młodzież ma dużo pomysłów na działania i inicjatywy w Elblągu, część z nich jest realizowanych bądź jest zależnych od pozyskania środków finansowych na inwestycje. Część natomiast to pomysły na coś nowego, unikalnego.

Włączanie młodzieży w procesy konsultacyjne powinno odbywać się w sposób aktywny, a także obejmować elementy edukacyjne w obszarze partycypacji i tematycznym zakresie konsultacji. Ważne jest też to, aby konsultować się z młodzieżą już na wstępnym etapie prac nad dokumentem czy podejmowania decyzji, a nie stawiać przed nią gotowego „produktu” do ewentualnego wyrażenia opinii. Kluczowe jest bowiem poczucie sprawczości, możliwości wpływu oraz podejmowania decyzji.

Rekomendacja 9.

Młodzieżowa Rada Miasta jest istotnym organem z punktu widzenia rozwoju aktywności społecznej i partycypacji obywatelskiej młodzieży. Obecnie jest jednak zbyt słabo znana i mało rozpoznawalna. Ważne byłoby podjęcie działań ukierunkowanych na wizerunek Młodzieżowej Rady Miasta, w tym poprzez aktywność w mediach społecznościowych, spotkania z młodzieżą w szkołach, organizowanie lokalnych wydarzeń dla młodzieży. Może też prowadzić działania edukacyjne, informować, włączać w swoje inicjatywy nowe grupy rówieśnicze. Dzięki temu zwiększy zasięg działania, rozpoznawalność oraz efektywność swoich inicjatyw.

Opracowanie:

Izabela Jurzyńska
Stowarzyszenie ESWIP